

Efter udgivelsen af "Bekendelse" i november 1894 fulgte det endelige opgør med ungdomsvennerne Viggo og Ingeborg Stuckenburg. Da Johannes Jørgensen besøgte dem i Lyngby sidste gang, nemlig den 27. januar 1895, indtraf den kendte scene, hvor Ingeborg Stuckenburg i forargelse over, at Johs. Jørgensen havde forrådt deres fælles ungdoms fritænkeri og var blevet en forsvarer for kristendommen, greb fat i hans fingre og bøjede dem bagover, idet hun erklærede: "Å Jos, jeg kunne brække dine fingre itu, så de aldrig skal kunne skrive en linie mere."

Om tabet af disse sine kæreste venner skrev Johannes Jørgensen siden ofte med smerte. Ikke blot indledte han sit bekendelsesskrift "Livsløgn og livssandhed" fra november 1895 med at citere Ingeborg Stuckenburgs bitre afskedsbrev, fordi det havde gjort ham mere ondt end alle andres afvisning af hans nye tro. Men i et andet af hans kendte digte "Imellem nattens stjerner", der handler om pilgrimmens vandring mod Bethlehemsstjernen, lyder et af versene: "Og venner må du slippe - de går en anden vej - og miste navn og ære - hold ud, og opgiv ej." Her tænkte Johs. J nok mere end nogen andre på Viggo og Ingeborg Stuckenburg..

Også som katolik vedblev Johannes Jørgensen at være åben og fri til at anerkende alle ægte menneskelige værdier, hvor han end traf dem. Naturen og kunsten forblev hans livs inspiration, skønt han undertiden selv frygtede, at det var en fare for hans gudsforhold.. Selvom han kunne være hård i sin polemik mod, hvad han anså for falsk og amoralsk, blev han aldrig nogen snæversynet fanatiker. Hans katolske tro fik ham heller ikke til at rose sig selv, tværtimod vidner hans forfatterskab om, hvor svag og uværdig han gerne erfarede sig selv. Hans liv var besværligt, og ofte var det hans egen skyld. Men han vedkendte sig dette, og bevarede ikke blot troen, men også menneskeligheden. Måske er det derfor, han stadig taler til så manges hjerter. I en hård, mørk og kold tid som vor egen, er der særlig megen brug for netop hans varme livsholdning.

Jørgen Nybo Rasmussen

NYHEDSBREV

Johannes Jørgensen Selskabet

FEBRUAR 2004

2. årg. Nr. 1

SVENDBORG BIBLIOTEK
2004

GOLDEN DAYS

I tiden fra 3. til 26. september afholdes de såkaldte GOLDEN DAYS i København. Det er en kulturfestival med bredt vingeang, emnemæssigt koncentreret om sidste halvdel af det 19. årh. Festivalen omfatter alt fra udstillinger, koncerter, foredrag og meget andet, som på forskellig vis vil føre deltagerne rundt i en bevæget periode, der betød opbrud på næsten alle områder.

Det var også tiden, hvor Johannes Jørgensen kom til København fra sin fødeby Svendborg for at uddanne sig og hvor han blev ført ind i de kredse, som på så mange måder kom til at danne grundlaget for resten af hans liv. I en periode på ca. 15-17 år, fra ankomsten til København i 1882 til han efter sin overgang til den katolske Kirke begyndte at udfoldede sig som katolsk og kulturel debattør i forskellige københavnske blade, gennemlevede han en udvikling der kom til at ændre hans tilværelse. Samtidig betød det et fuldstændigt brud med de toneangivende litterære kredse og en nyorientering af hans litterære mål.

Golden Days vil give interesserede mulighed for på en overskuelig måde at få et righoldigt indblik i tidens kulturelle strømninger, således at det vil kunne øge forståelsen for det åndelige opgør, som prægede det kulturelle miljø.

Johannes Jørgensen Selskabet vil deltage i denne kulturfestival med et arrangement, hvor deltagerne vil kunne få mulighed for at få indblik i Johannes Jørgensens andel i dette opgør med naturalismen, hans engagement i symbolismen og endelige overgang til den katolske kirke og hvad dette kom til at betyde for ham som forfatter.

KANON

Udtrykket over disse linjer har hverken noget med korsang, liturgiske forskrifter eller militære arsenaler at gøre, selv om det på det seneste synes at indeholde nok så eksplosive elementer. Det er benævnelsen på en liste over klassiske danske forfattere, som professor Torben Weinrich fra Danmarks Pædagogiske Universitet kunne ønske sig, at vores unge mennesker pligtmæssigt skal stifte bekendtskab med i skolen.

Skolernes danskundervisning er ofte til debat i offentligheden – og man tør påstå med god grund. Vores skoleungdom bliver forsømt i deres muligheder for at få indblik i vores litterære skat. Selv H. C. Andersen betragtes af mange lærere som forældet og uden betydning for ungdommens kulturelle dannelse. Han har ikke "social kompetence", hedder det.

Når selv de største står for fald i dette mummespil kan det med god grund frygtes, at alle andre klassikere slet ingen chance har for at finde nåde i dansklærernes vurderinger. For det er her der er størst modstand at finde.

Johannes Jørgensen Selskabet må i dette perspektiv naturligvis se sig distanceret, men vi opgiver ikke så let. Vi tror pr. definition på, at det kan betale sig at kæmpe for god smag og værdiernes berettigelse i et samfund, hvor øjeblikkets sukkegodt synes at have førsteprioritet. Vel tegnes selskabets medlemsskare hovedsageligt af modne mennesker, men vi er overbevist om, at Johannes Jørgensen står for nogle værdier som også har bud til unge i dag. Derfor finder vi, at det er skolens pligt at bringe sådanne værdier ind i deres læseplaner, hvis den opvoksende ungdom skal have nogen mulighed for at erkende deres kulturelle identitet.

LÆSERKREDSE

Johannes Jørgensen Selskabets erklærede formål er at udbrede kendskabet til digterens forfatterskab. Det kan naturligvis gøres på mange måder og vi mener også, at vi har været tilpas opfindsomme med metoderne. Vi kan dog altid blive bedre.

Men da selskabet primært henvender sig til læsere med en almindelig indgang til litteratur vil fælles litterære studier være en god metode til at trænge ind i forfatterskabet på. Dette sagt i erkendelse af, at fælles anstrengelser kan åbne for aspekter, som måske ellers umiddelbart vil gå læseren forbi.

Bestyrelsen har ofte anbefalet selskabets medlemmer til at tage initiativ til læserkredse rundt om i landet. Johannes Jørgensen Selskabet har naturligvis ikke patent på forfatteren men har blot til opgave at vække interesse for ham. Men hvor vi kan opmuntre folk til at nærlæse hans bøger og trænge ind i hans univers, vil vi selvsagt gøre det. Medlemmer af bestyrelsen rejser ofte rundt og holder foredrag og hvis en gruppe medlemmer mener, at det vil være en kærkommen hjælp til at få sat en læserkreds i gang, at en af bestyrelsen kommer til stede, da gør vi det naturligvis meget gerne.

SVENDBORG

I Svendborg har man påbegyndt en sådan læserkreds der tilmed har det privilegium, at den kan afholde sine møder i digterens barndomshjem. Det kan ikke undgå at skabe den rette inspirerende atmosfære.

KØBENHAVN

I København, hvor størstedelen af selskabets medlemmer bor, er der ligeledes ved at blive sammensat en læserkreds, hvor det er meningen, at man vil samles fire gange i løbet af året til fælles studier og samtaler. Af hensyn til praktiske foranstaltninger vil det være godt, at man allerede nu giver sin interesse til kende ved at henvende sig til selskabets formand (adresse, tlfnr. samt e-mailadresse kan ses på side 8). Så vil man snarest få tilsendt oplysning om tid, sted mm.

MEDLEMSLISTE

I sidste nummer af Nyhedsbrevet bad vi de medlemmer, som ikke ønsker at figurere på en udsendt medlemsliste, om at meddele os dette. Da ingen har meddelt os, at man ikke ønsker denne anonymitet, vil det så nu være muligt at rekvirere medlemslisten. Den vil være et godt redskab til brug ved igangsættelse af lokale initiativer.

CHRESTEN SKIKKILDS BUSTE

Vi får ind imellem forespørgsler om, hvorvidt der findes kunstnerisk fremstillede billeder af Johannes Jørgensen. Det er en gammelkendt sag, at kunstnere af forskellig udtryksmåde søger hinanden, enten fordi de finder inspiration hos hinanden eller fordi de så at sige er af samme art.

Johannes Jørgensens ungdom blandt Københavnske bohemer bragte ham også i forbindelse med kunstnere der udtrykte sig i andre genrer end ham. Maleren Johan Rohde malede således det kendte billede af ham siddende ved skrivebordet – i dag på Frederiksborg-museet - og ikke mindst er den franske malerinde André Carofs billede af ham med Franciscusbasilikaen i baggrunden kendt af enhver, som har besøgt mindestuerne i Svendborg.

En forespørgsel drejer sig om, hvorvidt der findes skulpturelle afbildninger af Jørgensen. Og det gør der. Billedhuggeren Chresten Skikkild, hvis hovedarbejde er det gyldne alter i Sankt Augustins kirke på Østerbro i København, udførte således i 1926-27 en marmorbuste af ham efter bestilling af en gruppe katolikker, som ønskede at skænke den til Svendborg by i anledning af digterens 60 års fødselsdag.

Der var i forvejen et nært venskab mellem digteren og billedhuggeren, som i 1920-erne i en periode havde atelier i Assisi, hvor han hentede inspiration til sin overvejende religiøst inspirerede kunst. Kredsen omkring Chresten Skikkild, som også indbefattede malerinden Birgitte West og billedhuggeren Aksel Theilmann, inspirerede Jørgensen, idet de alle havde et fælles åndeligt-kunstnerisk referencepunkt i det tyske benediktinerkloster Beuron, som Johannes Jørgensen har skrevet en bog om.

Tilblivelsen af Skikkilds buste af Jørgensen og dens afsløring på Svendborg rådhus skildredes i Svendborg Avis, som var til stede ved afsløringen. Vi vil derfor lade avisens rapporter få ordet til glæde for vor tids læsere, så man kan få et indtryk af, med hvilken veneration man dengang behandlede sit berømte bysbarn.

"Søndag middag samledes i Svendborg by og amts Bibliotek en lille kreds til afsløring af den Johannes Jørgensen-buste, som danske katolikker har skænket Svendborg.

Til stede var som byens repræsentant brogm. Lacoppidan-Petersen, medlemmer af biblioteksbestyrelsen, overlærer Laur. Hansen, apoteker Lassen, læge Barfoed, bibliotekar Henr. Jensen, Johannes Jørgensens søster, frk. Ingeborg Jørgensen, samt repræsentanter for den katolske menigheds komité, arkivar Fr. Jürgensen West, ingeniør G. Wissum og frk. Dagmar Beck Hansen. Man samledes i læsesalen, hvor busten foreløbig stod bag et lærred på en sokkel mellem to reoler.

Billedhuggeren Chresten Skikkild og Johannes Jørgensen fotograferet sammen ved Haraldsted i 1924. (J. Mika fot.)

På komiteens vegne tog arkitekt Jürgensen West ordet og overleverede busten til borgmesteren. Han udtalte: Hr. borgmester, mine damer og herrer! Johannes Jørgensens trosfæller var enige om at ville hædre ham i anledning af hans 60 års fødselsdag. Det blev da vedtaget at hylde ham ved en fest, som blev holdt i København.

Men mange fandt dog, at de danske katolikkers taknemmelighed imod Johannes Jørgensen burde give sig et mere synligt og varigt udtryk. Da der nu indenfor menigheden fandtes en anerkendt billedhugger, medlem af "Den frie Udstilling", Chresten Skikkild, besluttede man at henvende sig til ham og bede ham udføre en marmorbuste af Johannes Jørgensen".

Og senere fortsætter artiklen: *"Vi, som har arbejdet for og bidraget til busten, er ikke i tvivl om berettigelsen. Det er vor overbevisning, at Johannes Jørgensens værker vil blive stående, at hans vers og hans prosa vil blive læste, så længe det danske sprog lever.*

Johannes Jørgensen er den fødte digter, som lige straks ved sin første fremtræden i litteraturen skriver i et udsøgt sprog; men i årenes løb har han hævet sig til stedse større enkelthed, klarhed og enfold, som er den klassiske stils særkende, Udlandets anerkendelse er også for os et bevis for, at han hører til de store.

Vi hylder ham ikke blot som den store digter han er, men også for de religiøse værdier, han har tilført vor litteratur, og som mange af vort folk og ikke mindst vi katolikker står i dybeste taknemmelighedsgæld til ham for!

I vurderingen af J.J.s betydning mødes vi i enighed med repræsentanterne for Svendborg by. De har straks uden vaklen lovet at opfylde de betingelser, vi har stillet, nemlig: at busten skal komme til at stå på et ærefuldt sted, på et sted, hvortil almenheden har let adgang. Da Svendborg by vil opfylde vilkårene for gaven, overrækker jeg på samtlige bidragyderes vegne nu dette gavebrev til borgmesteren som repræsentant for Svendborg by. Vi har ikke villet beholde busten for os selv; thi vel tilhører Johannes Jørgensen os som katolsk digter; men som DANSK digter tilhører han hele det danske folk. Det er da naturligt, at hans buste finder sin plads i hans fødeby Svendborg.

Arkivaren overrakte borgmesteren et gavebrev, hvori det hedder:

Undertegnede repræsentanter for ca. 300 danske katolikker skænker herved i anledning af digteren Johannes Jørgensens 60 års fødselsdag en af billedhugger Chresten Skikkild i 1926 i Assisi udført marmorbuste af Johannes Jørgensen til hans fødeby Svendborg til opstilling i Svendborg By og Amts Bibliotek. En fortegnelse over bidragyderne overræktes Johannes Jørgensen i København 1926.

Komiteen for festligholdelse af Johs. Jørgensens 60 års fødselsdag.

I busteudvalget:

Fr. Jürgensen West, G. Wissum, Dagmar Beck Hansen

Borgmesteren svarer som tak for gaven bl.a. med følgende ord:

"Det er med glæde, vi modtager Johannes Jørgensens buste. Vi nærer her i Svendborg den største sympati for Johs. Jørgensen og er stolte over at kunne kaldes hans fødeby. Vi er stolte, fordi han er blevet en berømt mand

viden om, men også, og ikke mindst, fordi vi holder af Johannes Jørgensen og påskønner, at han aldrig glemmer denne by, men altid vender tilbage hertil og stadig giver sin kærlighed til Svendborg så smukke udtryk i sin digtning. Vi håber, at han engang for bestandig vender tilbage hertil og tager fast bopæl her".

Chresten Skikkilds marmorbuste af Johannes Jørgensen i mindestuerne i Svendborg. Opr. på Svendborg Bibliotek.

"Det er ligeledes med stor tilfredshed, vi hører, at såvel forfatteren som komiteen har anerkendt den plads – Biblioteket – vi har valgt til busten.

Jeg overgiver den herved til Bibliotekets bestyrelse, idet jeg beder denne bevare og værne om busten". (Citaterne er sat i moderne retskrivning af red.)

Såvidt Svendborg Avis i maj 1927.

Og så vender vi tilbage til nutiden og genfinder Chresten Skikilds udtrykfulde marmorbuste i mindestuen i digterens barndomshjem i Svendborg. Man har altså ikke fulgt den oprindelige nærmest klausulerede bestemmelse om at busten skal have plads i biblioteket – ”på et sted, hvor almenheden har let adgang”! Mod denne omgæelse kan nok indvendes et og andet – og måske burde den snarere stå på rådhuset for at markere, at han er byens æresborger, som har gjort Svendborg navn kendt i det store udland. Men sådan er der jo så meget der har ændret sig i forholdet mellem digteren og hans fødeby. Den stolthed over at lægge rum til den verdensberømte digter, som borgmesteren i 1927 gav udtryk for, er vanskelig at genfinde i byen i dag.

Stig Holsting

Selskabets bestyrelse

Formand:
Stig Holsting
Jagtvej 183 A
2100 København Ø.
Tlf. 87 58 03 03
stig.holsting@mobilixnet.dk

Næstformand:
Jørgen Nybo Rasmussen
Svanevej 38,
4000 Roskilde.
Tlf. 46 75 36 60

Sekretær:
Susanna Figge
Njalsgade 51
2300 København S
Tlf. 32 96 10 84

Kasserer:
Peder Bo
Krøyersvej 5
5700 Svendborg
Tlf. 62 21 17 62,
mail@johannesjorgensenselskabet.dk

Medlem:
Ove Klausen, Ottosminde 2, 8900 Randers, Tlf. 86 40 40 32

MINDEPLADE

”Taarnet” på Kastanjevej.
(Fot. Andreas Holsting)

Bestyrelsen har indbragt et forslag til Frederiksberg kommune om opsætning af en mindeplade for Johannes Jørgensen på ejendommen Kastanjevej 19 – den med tårnet - på hjørnet af H. C. Ørstedvej. Begrundelsen er, at den tid, hvor Johannes Jørgensen boede her, var skelsættende i hans opgør med fortiden og den kulturradikale kreds. Her skrev og redigerede han tidsskriftet ”Taarnet” og her kom adskillige af tidens toneangivende kunstnere. Vi mener derfor, at der er god grund til at markere stedet som et kulturelt minde.

RUNDTUR I KØBENHAVN

Søndag den 16. maj arrangeres der en ekskursion til lokaliteter i København, som har haft tilknytning til Johs. Jørgensen. Af praktiske grunde kan turen ikke gennemføres kronologisk, men vi vil bestræbe os på at finde frem til de mest betydningsfulde steder.

Kl. 11 begynder vi i Jesu Hjerter kirke i Stenosgade, hvor J.J. konverterede. Tårnet på Kastanjevej er naturligvis centralt men ellers vil vi besøge ”Saraly” i Valby, Forårsvej i Charlottenlund og slutte af på det nærliggende Ordruphøj. Man bedes selv sørge for at medbringe mad, men vi vil finde et egnet sted hvor den kan indtages. Afslutningen på Ordruphøj vil indbefatte kaffe eller the.

Af nødvendige praktiske årsager bedes man forhåndstilmelde sig turen og er man i stand til at tage bil med, letter det gennemførelsen betydeligt.

Tilmelding hos formanden.

GLIMT AF JOHANNES JØRGENSENS LIVSVEJ.

Johannes Jørgensen-selskabet er kommet overraskende godt fra sin start. Det har været en glædelig overraskelse, at der på knap halvandet år har meldt sig mere end 100 medlemmer. Det kan jo kun tyde på stor interesse og høje forventninger. Der findes flere mennesker, end man skulle tro, der venter sig noget af selskabet – eller rettere sagt af den fordybelse i Johannes Jørgensens liv og forfatterskab, det er selskabet formål at fremme. Men hvori består så disse forventninger? Det spørgsmål må bestyrelsen stille sig selv. Men meget afhænger også af, at medlemmerne selv giver deres tanker til kende. Johannes Jørgensen har mange vidt forskellige værdier at byde på. Selskabet vil først efterhånden være i stand til at kaste lys over dem alle.

Johannes Jørgensens egen livsvej er et hovedtema i hans forfatterskab. Han kunne skrive rene naturdigte, udmærkede rejse-skildringer og reportager om politiske begivenheder. Han kunne arbejde særdeles grundigt som historiker, når han skrev sine helgenbiografier. Men gennem hele forfatterskabet afspejler sig også hans eget livs faser, problemer og udvikling, og ikke blot i det selvbiografiske hovedværk: "Mit livs legende", som han skrev i årene omkring og efter 1. Verdenskrig. Især er mange af hans digte meget "subjektive" ved at give ord til de stemninger, tanker og vurderinger, han i løbet af sit lange liv selv oplevede, erindrede og reflekterede over. Han var her i bedste forstand "eksistentialist". Sjældent eller aldrig nøjedes han med en rent teoretisk eller abstrakt æstetisk tilgang til sine emner. Man møder genspejlinger af hans eget personlige forhold - til Gud, til kvinderne, ja til hele livet, som det konkret stillede sig for ham.

Set i det lange perspektiv blev hans konversion til katolicismen i februar 1896 det mest markante brud i hans liv. Men i hans egen tid – også for ham selv - så det måske anderledes ud. Det store opgør, der for altid fjernede ham fra hans ungdoms naturalis-

me, foregik allerede i foråret 1894. Sammen med sin unge hustru Amalie og børnene havde han måttet flygte fra huset "Saraly" i Søndermarken på Frederiksberg, simpelthen fordi de ikke kunne betale huslejen. Som nærmest subsistensløse tog de ophold hos familien i Svendborg! Måske var det dette gensyn med sin barndoms milieu, men også hans dybe ydmygelse, der fik Johannes Jørgensen til at genoverveje sin livsholdning og finde tilbage til kristentroen.

Man har nok været tilbøjelig til at overse dette, fordi det var i samme periode fra okt. 1893 til okt. 1894, at han var redaktør og hoveddrivkraft i udgivelsen af det symbolistiske tidsskrift "Taarnet", der i den gængse danske litteraturhistorie opfattes som hans mest originale og interessante indsats overhovedet. Uden at have gennemforsket emnet, som det fortjener, mener jeg dog, at der er vidnesbyrd nok til at underbygge den opfattelse, at det var i forårsmånederne 1894, han genfandt den kristne tro som sådan. Han blev netop ikke stående ved "symbolismens" ubestemte og vage spiritualitet. Først senere samme år fandt den store rejse til Assisi sted, der så blev indgangen til den katolske fase i hans liv.

Danske katolikker synger gerne enkelte af Johannes Jørgensens religiøse digte under messen. Blandt disse opfattes "Gud, som er af evighed" som et direkte udtryk for hans konversion, fordi den bl. a. indeholder denne linie: "Herre, du har kærlig ført - mig til denne time, - hvor jeg højtidsangst har hørt - livets klokker kime". Disse ord kunne jo passe perfekt til den 16. februar 1896, da han blev optaget i den katolske kirke. Men problemet er, at den slet ikke er fra 1896, men er dateret til 1894. Læser man sidste del af "Livslegendens" bd. 2, hvor Svendborg-tiden behandles, og indtager nogle digte fra samlingen "Bekendelse", der udkom samme efterår, bekræftes opfattelsen af, at Johs. Jørgensen i dette forår nåede frem til en kristen overbevisning, om end præget af en stærk naturfromhed. I digtet "Gud, som er af evighed" udtrykkes det i billederne af træet og fuglen, der søger op over jorden, op mod Gud, og hvis centrale vers lyder: "Lad mig lue højt mod Gud - lyse rent og stille - til i dig jeg rinder ud – som i hav en kilde".